

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
ของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

Factors Relating Expectation towards Agricultural Extension Workers of Farmers
in Sansai District, Chiang Mai

พุดธิสรค์ เครือคำ* พหล ศักดิ์ทะทัศน์ นภารัตน์ เวชสิทธิ์นिरภัย และปภพ จีรัตน์

Phutthisun Kruekum*, Phahol Sakkatat, Napharat Vetchasitniraphai and Papob Jeerat

สาขาวิชาการพัฒนาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

Department of Agricultural Development, Extension and Communications, Faculty of Agricultural Production

Maejo University, Chiang Mai, Thailand 50290

*Corresponding author: rungsun14@hotmail.com

Received: November 2, 2018

Revised: March 18, 2019

Accepted: March 26, 2019

Abstract

The objectives of this study were to investigate: 1) socio-economic attributes of farmers; 2) farmer expectation towards agricultural extension workers; 3) relationships among various factors and farmer expectation; and 4) problems obstacles and suggestions in the operation with agricultural extension workers and agricultural extensions agencies in Sansai district, Chiang Mai. The sample group of the study were 350 farmers in Sansai district. A set of questionnaires was used for data collection and analyzed by using descriptive statistics i.e. frequency, percentage, mean, and standard deviation. Besides, multiple regression analysis was employed in this study.

Form research finding, it was found that majority of the respondents were male, 53 years old on average, married, and elementary school graduates or lower. They had 4 family members on average and two of them were household workforce. The respondents had 6 rai of land holding and 155,659.90 Baht of household yearly incomes. The perceived news through various media 25 times per month on average and contacted agricultural extension workers once a month. The respondents joined the community traditional activities 5 times per year, agricultural activities 3 times per months, and agricultural training twice a year on overage. The respondents 22 years of farming experience and they had a high level of expectation towards agricultural extension workers. The findings showed that there were statistically significant relationships between the respondent socio-economic attributes and their expectation towards agricultural extension workers.

Regarding problems and obstacles were the respondents did not know channels to contact agricultural extension workers; agricultural extension workers did not continually monitor work

performance of the respondents and agricultural extension workers did not explore needs of the respondents before the initiation of various project. The suggestions were agricultural extension workers should have public relations through various media; concurred agencies or public relations workers should always monitor or visit the respondents and concerned agencies or agricultural workers should assess needs of farmers before holding development activities.

Keywords: expectation, agricultural extension workers, Sansai district, Chiang Mai

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร 2) เพื่อศึกษาความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร และ 4) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรในพื้นที่อำเภอสันทราย จำนวน 350 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 53 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีสถานภาพสมรส มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน มีสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน มีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 155,659.90 บาทต่อปี มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 6 ไร่ ได้รับข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อต่างๆ เฉลี่ย 25 ครั้งต่อเดือน ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 1 ครั้งต่อเดือน เข้าร่วมประเพณีของหมู่บ้านหรือชุมชนเฉลี่ย 5 ครั้งต่อปี มีการเข้าร่วมกิจกรรมการเกษตรเฉลี่ย 3 ครั้งต่อเดือน เข้าร่วมฝึกอบรมและดูงานด้านการเกษตรเฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี และมีประสบการณ์ในการทำเกษตรเฉลี่ย 22 ปี และเกษตรกรมีความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่

ส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ตัวแปรอิสระ คือ เพศ สถานภาพ สมาชิกในครัวเรือน และการเข้าร่วมประเพณีของหมู่บ้านหรือชุมชน มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม คือ ความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานส่งเสริมการเกษตร พบว่าเกษตรกรไม่ทราบถึงช่องทางและวิธีการติดต่อหรือขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่ขาดการติดตามผลงานจากการส่งเสริม และเจ้าหน้าที่ไม่มีการศึกษาความต้องการของเกษตรกรก่อนการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ และมีข้อเสนอแนะว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการประชาสัมพันธ์ช่องทาง หรือวิธีการติดต่อ หรือจัดศูนย์รับฟังปัญหาของเกษตรกร หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรมีการติดตามเยี่ยมเยียนเกษตรกรในพื้นที่ความรับผิดชอบอยู่เสมอ และควรมีการศึกษาความต้องการและความพร้อมของเกษตรกรก่อนการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ

คำสำคัญ: ความคาดหวัง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

คำนำ

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในงานถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรไปสู่เกษตรกร เป็นผู้ที่ทำหน้าที่นำโครงการส่งเสริมการเกษตรไปสู่

การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรและชุมชนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไม่เพียงแต่เป็นผู้ให้ความรู้แก่เกษตรกรเท่านั้น แต่ต้องทำหน้าที่ชักจูงให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทหลายอย่างซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้นำ โดยเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตร และนวัตกรรมใหม่ๆ และเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือเกษตรกรในทุกเรื่องโดยมีเป้าหมาย คือ การพัฒนาคนและสภาพความเป็นอยู่ของครัวเรือนเกษตรกรให้ดีขึ้น (Kongtrakultae, 2009)

อำเภอสนทราย เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ได้แก่ การปลูกพืชผัก ไม้ผล ไม้ดอก ไม้ประดับ และพืชไร่นาชนิดต่างๆ ตลอดจนมีการเลี้ยงสัตว์หลากหลายชนิด ซึ่งการเกษตรถือเป็นอาชีพหลักของประชากรในพื้นที่ โดยเฉพาะเกษตรกรในพื้นที่ส่งเสริมของสำนักงานเกษตรอำเภอสนทราย นอกจากเกษตรกรจะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภคในครัวเรือนแล้วยังจำหน่ายเป็นรายได้อีกทางหนึ่ง การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานเกษตรอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อประโยชน์โดยตรงกับเกษตรกรในพื้นที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครัวเรือนเกษตรกรมีอาชีพที่มั่นคงและเป็นหลักแหล่ง เพื่อยกระดับสภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น สามารถปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ที่เป็นประโยชน์และตรงตามมาตรฐานคุณภาพในการผลิตภายใต้การแข่งขันด้านการตลาดในยุคปัจจุบันที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ท้องถิ่น และเป็นแหล่งรายได้ ซึ่งการดำเนินงานตรงตามแผนงานส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบ (Department of Agriculture Extension, 2016) อย่างไรก็ตามจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นที่ผ่านมาพบว่า ในพื้นที่ยังขาดข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับทัศนคติและความคิดเห็นของเกษตรกร หรือคนในพื้นที่

ที่มีต่อตัวบุคลากรด้านการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่ปฏิบัติงานร่วมกับเกษตรกรในพื้นที่ ซึ่งยังไม่มีข้อมูลพื้นฐานที่ชัดเจน ตลอดจนข้อมูลปัญหา อุปสรรคของเกษตรกรและชุมชน ในการปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่และหน่วยงานด้านการส่งเสริมการเกษตร และข้อมูลความคาดหวังของเกษตรกรที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้มีความสำคัญต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยการวิจัยจะมุ่งเน้นพิจารณาถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และลักษณะพื้นฐานของเกษตรกร การศึกษาถึงความคาดหวังของเกษตรกรที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในด้านต่างๆ ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร นอกจากนี้ยังมีการศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ อันจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนงานส่งเสริมการเกษตรให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ผลการศึกษาในเบื้องต้นจะได้ข้อมูลประกอบในการวางแผนยุทธศาสตร์การปฏิบัติงานในพื้นที่ร่วมกับเกษตรกรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานที่รับผิดชอบ และงานวิจัยนี้ยังสามารถใช้เป็นต้นแบบสำหรับการวิจัยประยุกต์เพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ต่างๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ด้านการแข่งขันทางการตลาดในปัจจุบัน เพื่อให้หน่วยงานพัฒนามีแนวทางให้ความช่วยเหลือเกษตรกร เพื่อความมั่นคงของเกษตรกร ครัวเรือน ชุมชน และลดปัญหาในระดับชาติต่อไป (Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2016)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) (Suwatthi, 1998) เพื่อหากลุ่มตัวอย่างเกษตรกร โดยขั้นตอนที่ 1 เป็นการสุ่มตำบลที่อยู่ในเขตอำเภอสนทรายจำนวน 6 ตำบล จากทั้งหมด 12 ตำบล ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้วิธีการจับสลาก ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสุ่มหมู่บ้าน ซึ่งมีการกำหนดให้มีการสุ่มหมู่บ้านจากตำบลตัวอย่าง 6 ตำบลๆ ละ 4 หมู่บ้าน ได้ทั้งหมด 24 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรจำนวน 2,815 ครัวเรือน และทำการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด 350 ครัวเรือน และขั้นตอนที่ 3 เป็นการสุ่มครัวเรือนเกษตรกรจากแต่ละหมู่บ้าน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการใช้ตารางเลขสุ่ม และกำหนดให้ตัวแทนเกษตรกรครัวเรือนละ 1 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัย ซึ่งจะได้เกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 350 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่รวบรวมเพื่อใช้ในการวิจัยแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการทบทวนเอกสาร รายงานการวิจัย และข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตร จำนวนเกษตรกร จากสำนักงานเกษตรอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) ข้อมูลปฐมภูมิได้จากการ

ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยจำนวน 350 ชุด โดยการเก็บข้อมูลโดยตรงจากเกษตรกรเป็นรายคน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ นำข้อมูลที่ได้รับ การตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยแล้วไปวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติแบ่งออก ดังนี้ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร และระดับความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในด้านต่างๆ ของเกษตรกร อธิบายโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ซึ่งประกอบด้วยสถิติ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมกับความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เชิงพหุคูณ (Multiple regression analysis)

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มากกว่าเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 53 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มีสถานภาพสมรส มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน มีสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน มีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 155,659.90 บาทต่อปี มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 6 ไร่ ได้รับข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อต่างๆ เฉลี่ย 25 ครั้งต่อเดือน ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 1 ครั้งต่อเดือน เข้าร่วมประเพณีของหมู่บ้านหรือชุมชนเฉลี่ย 5 ครั้งต่อปี มีการเข้าร่วมกิจกรรมการเกษตรเฉลี่ย 3 ครั้งต่อเดือน เข้าร่วมฝึกอบรมและดูงานด้านการเกษตรเฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี มีประสบการณ์ในการทำเกษตรเฉลี่ย 22 ปี และเกษตรกรมีความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

อยู่ในระดับมาก (Table 1) ทั้งนี้เนื่องมาจากในสภาวะปัจจุบัน การทำเกษตรกรรมในพื้นที่อำเภอสันทรายได้ประสบปัญหา จากภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยเฉพาะภัยแล้งที่มีความรุนแรง และมีระยะเวลานานขึ้น ผลผลิตไม่ได้คุณภาพ ประกอบกับการผันผวนของสภาพเศรษฐกิจที่ส่งผลให้ราคาผลผลิต ตกต่ำลง จึงเกิดความต้องการและมีความคาดหวังว่าหน่วยงาน ภาคการเกษตรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเข้ามา

เยี่ยมเยียนเกษตรกร มีการจัดฝึกอบรมและการถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ภายใต้ความต้องการที่แท้จริง ของเกษตรกร ตลอดจนการสร้างเอกสารหรือคู่มือถ่ายทอด ความรู้ในการทำเกษตร เช่น การปลูกพืชในระบบอินทรีย์ หรือในระบบเกษตรดีที่เหมาะสม การป้องกันกำจัดแมลง ศัตรูพืชแบบผสมผสาน และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น (Sripua and Prapatigul, 2017)

Table 1 An average mean score, standard deviation, and a level of expectation towards agricultural extension workers of farmers in Sansai district, Chiang Mai

Farmer Expectation	$\bar{x}$	S.D.	Description
Knowledge and skills of the farmers	3.95	0.783	High
Knowledge and skills in human	3.89	0.625	High
Passion of agricultural careers	4.12	0.553	High
Total	3.99	0.535	High

4.51-5.00 = Highest, 3.51-4.50 = High, 2.51-3.50 = Moderate, 1.51-2.50 = Low, 1.00-1.50 = Lowest

การวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระหลายตัวว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์ในทิศทางใด (เชิงบวกหรือเชิงลบ) กับตัวแปรตามและมีระดับความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใด (Phengsawat, 2010) การวิเคราะห์ครั้งนี้ใช้ตัวแปรอิสระทั้งหมด 14 ตัวแปร คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือน รายได้รวมในครัวเรือน พื้นที่ถือครองในครัวเรือน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อต่าง ๆ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การเข้าร่วมกิจกรรมและประเพณีของหมู่บ้านหรือชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการเกษตร การฝึกอบรมและดูงานด้านการเกษตร และประสบการณ์การทำงานเกษตร เพื่อหาความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม คือ ความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร เมื่อศึกษาความสัมพันธ์

ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่พบว่า ไม่มีตัวแปรอิสระคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันสูงกว่า 0.80 ที่จะก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง (Multicollinearity) อันเป็นการละเมิดข้อสมมุติฐานที่กำกับเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Prasitratthasint, 2002)

จากผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า เพศ สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการเข้าร่วมประเพณีของหมู่บ้านหรือชุมชน มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ตัวแปรอิสระทั้งหมด 14 ตัวแปร สามารถพยากรณ์หรืออธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม คือ ความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร ร้อยละ 30.80 (Table 2)

จากผลการวิเคราะห์สามารถอธิบายตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้ว่า เกษตรกรชาย มีแนวโน้มที่มีความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากกว่าเกษตรกรที่เป็นเพศหญิง ซึ่งอาจมีเหตุผลเนื่องจาก

เกษตรกรชาวลื้อได้ว่าเป็นหัวหน้าครอบครัวและต้องมีการหน้าที่ในการบริหารจัดการกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในครัวเรือน จึงมีความคาดหวังและความปรารถนาที่จะให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรเข้ามาช่วยแนะนำในการทำการเกษตรให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งจากการศึกษาของ Pangthaisong and Wongsamun (2017) พบว่าเพศมีผลทำให้เกิดความแตกต่างของความคาดหวังต่อการส่งเสริมการผลิตและการตลาดโก๋พื้นเมืองของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น

ในส่วนของสถานภาพ พบว่าเกษตรกรที่มีสถานภาพสมรสจะมีความคาดหวังที่มีต่อตัวเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากกว่าเกษตรกรที่อยู่ในสถานภาพอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากการอยู่ในสถานภาพสมรสนั้นจะมีความผูกพันและมีหน้าที่ต้องอุปถัมภ์ดูแลระหว่างสามีกับภรรยาหรือระหว่างบิดามารดาและบุตร จึงมีความต้องการที่จะสร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัวของตนเอง โดยเฉพาะความต้องการด้านเศรษฐกิจ เช่น การมีรายได้ในภาคการเกษตรที่สูงขึ้น ซึ่งในภาคการเกษตรนั้นรายได้จากการจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรถือเป็นรายได้หลักที่หล่อเลี้ยงของครัวเรือน อีกทั้งยังเป็นส่วนที่ช่วยในการยกระดับความมั่นคงของครอบครัวตนเองได้อีกทางหนึ่ง

สำหรับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน สามารถอธิบายได้ว่า เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกเพิ่มมากขึ้นจะยังมีความคาดหวังที่มีต่อตัวเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากขึ้นตามไป

ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของสมาชิกในครัวเรือนนั้น มีความสัมพันธ์ทั้งในทางตรงและทางอ้อมกับค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นในการเลี้ยงดูสมาชิก เช่น การซื้ออาหาร การจ่ายค่าเล่าเรียน หรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ การคาดหวังให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้นและเพียงพอต่อการดำเนินชีวิตของคนในครอบครัว จึงมีส่วนสำคัญให้เกิดการพัฒนาการทำเกษตรกรรมของตนเองให้ดีขึ้นตามไปด้วยและเพื่อเป็นการวางรากฐานให้ครัวเรือนของตนเองสามารถดำเนินชีวิตได้ในสังคมอย่างมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ

ในด้านลักษณะพื้นฐานทางสังคมพบว่า เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมประเพณีของหมู่บ้านหรือชุมชนมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความคาดหวังที่มีต่อตัวเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการเข้าร่วมประเพณีต่างๆ ของหมู่บ้านหรือชุมชนนั้นเกษตรกรสามารถใช้เป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมซึ่งกันและกัน อีกทั้งการพบปะกันนี้ในสังคมยังเป็นส่วนช่วยที่จะทำให้เกษตรกรได้มีความคิดริเริ่มหรือเกิดความต้องการที่จะพัฒนาการทำเกษตรกรรมของตนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งการศึกษาของ Saengduangdee (2013) พบว่าปัจจัยด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีผลให้เกิดความต้องการการสนับสนุนด้านทัศนคติในการทำเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมี ของเกษตรกรตำบลลำพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

Table 2 The result multiple regression analysis of expectation for change agent of farmers in the Sansai district area, Chiang Mai

Independent variable	Dependent variable		
	Expectation for change agent of farmers		
	B	t	Sig
1. Sex	0.204	2.886	0.004*
2. Age	-0.005	-1.194	0.235
3. Education level	0.144	0.904	0.367
4. Status	0.217	2.603	0.010**

Table 2 (Continued)

Independent variable	Dependent variable		
	Expectation for change agent of farmers		
	B	t	Sig
5. Family member	0.084	2.503	0.013*
6. Family labor member	-0.064	-1.607	0.110
7. Family income	2.250E-007	0.601	0.548
8. Holding land area	0.002	0.249	0.803
9. Received agricultural information	0.002	0.658	0.511
10. Contact with extension officer	-0.023	-1.004	0.317
11. Participate of community traditional activities	0.061	4.697	0.000**
12. Agricultural activities	-0.010	-0.923	0.357
13. Training and educational tour	0.011	0.642	0.522
14. Experience in agricultural	0.002	0.639	0.524
Constant	3.267	10.734	0.000
R² = 0.308 (30.80%)	3.267	10.734	0.000

* Statistically significant level at 0.05, ** Statistically significant level at 0.01

ในส่วนของการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่และหน่วยงานส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงช่องทางและวิธีการติดต่อ หรือขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่ขาดการติดตามผลงานจากการส่งเสริม และเจ้าหน้าที่ไม่มีการศึกษาความต้องการของเกษตรกรก่อนการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ เกษตรกรจึงเสนอแนะว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการประชาสัมพันธ์ช่องทางหรือวิธีการติดต่อ หรือจัดศูนย์รับฟังปัญหาของเกษตรกร หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการติดตามเยี่ยมเยียนเกษตรกรในพื้นที่ความรับผิดชอบอยู่เสมอ และควรมีการศึกษาความต้องการและความพร้อมของเกษตรกรก่อนการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมุ่งเน้นการศึกษาความคาดหวังของเกษตรกรที่มีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่ปฏิบัติงานในพื้นที่อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยคณะผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและทางสังคมของเกษตรกร และระดับความคาดหวังของเกษตรกรที่มีต่อตัวเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร นอกจากนี้ยังได้ศึกษาหาปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร เป้าหมาย รวมทั้งยังได้ศึกษาถึง ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานด้านการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผล

การศึกษาพบว่าเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 53 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา หรือต่ำกว่า มีสถานภาพสมรส มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน มีสมาชิกวัยแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน มีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 155,659.90 บาทต่อปี มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 6 ไร่ ได้รับข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อต่างๆ เฉลี่ย 25 ครั้งต่อเดือน ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 1 ครั้งต่อเดือน เข้าร่วมประเพณีของหมู่บ้านหรือชุมชนเฉลี่ย 5 ครั้งต่อปี มีการเข้าร่วมกิจกรรมการเกษตรเฉลี่ย 3 ครั้งต่อเดือน เข้าร่วมฝึกอบรมและดูงานด้านการเกษตรเฉลี่ย 2 ครั้งต่อปี และมีประสบการณ์ในการทำเกษตรเฉลี่ย 22 ปี และเกษตรกรมีความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับมาก สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ สถานภาพสมาชิกในครัวเรือน และการเข้าร่วมประเพณีของหมู่บ้านหรือชุมชน

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่สำคัญของเกษตรกรในการปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานพัฒนา คือ เกษตรกรไม่ทราบถึงช่องทางและวิธีการติดต่อหรือขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่ขาดการติดตามผลงานจากการส่งเสริม และเจ้าหน้าที่ไม่มีการศึกษาความต้องการของเกษตรกรก่อนการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ดังนั้นควรมีการประชาสัมพันธ์ช่องทางหรือวิธีการติดต่อ หรือจัดศูนย์รับฟังปัญหาของเกษตรกร หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรมีการติดตามเยี่ยมเยียนเกษตรกรในพื้นที่ความรับผิดชอบอยู่เสมอ และควรมีการศึกษาความต้องการและความพร้อมของเกษตรกรก่อนการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า เพศ มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่เป็นเพศชายจะมีความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากกว่าเพศหญิง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการพิจารณาถึงความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมฝึกอบรมหรือจัดกิจกรรมในโครงการต่างๆ มากขึ้น ซึ่งไม่เน้นเพียงกลุ่มเกษตรกรที่เป็นเพศชาย โดยเฉพาะแม่บ้านเกษตรกร และอาจใช้วิธีการเยี่ยมเยียนแบบรายบุคคล หรือการเข้าพบปะในกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนจัดขึ้นเพื่อกระตุ้นให้แม่บ้านเกษตรกรที่มีส่วนสำคัญในกระบวนการผลิต ได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น และแนวทางในการพัฒนาการทำเกษตรกรรมมากขึ้น เพื่อใช้ประกอบในการจัดโครงการต่างๆ ได้ตรงตามความต้องการและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2. จากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า สถานภาพมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่มีสถานภาพสมรสมีความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากกว่าเกษตรกรที่อยู่ในสถานภาพอื่นๆ ดังนั้นในการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรมุ่งเน้นกิจกรรมที่มุ่งให้ครอบครัวมีส่วนร่วม เช่น การจัดโครงการปลูกพืชสวนครัว การทำบัญชีครัวเรือน หรือมีการพัฒนาและขยายโครงการหน้าบ้านสวยหลังบ้านสวน ขณะเดียวกันควรมีการเข้าพบปะเกษตรกรที่อยู่ในสถานภาพอื่นๆ เช่น โสด หม้าย หย่าร้าง เพื่อจะได้ข้อมูลความต้องการที่เป็นแบบเฉพาะและแตกต่างกันออกไป ในการใช้ประกอบการจัดโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างตรงความต้องการของเกษตรกรเป้าหมายมากที่สุด

3. จากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากมีความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากขึ้น ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความต้องการที่จะพัฒนาการทำเกษตรกรรมของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ สามารถป้องกันการเข้าทำลายของโรคและแมลงศัตรูพืชได้ และมีน้ำเพียงพอในการเพาะปลูก ทั้งนี้เพื่อให้ได้รายได้จากการจำหน่ายผลผลิตที่สูงขึ้นสำหรับใช้เลี้ยงดูสมาชิก และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในครัวเรือน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมหรือโครงการที่มีส่วนในการเสริมสร้างหรือเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตร เช่น โครงการผลักดันให้เกษตรกรได้รับมาตรฐานการผลิตพืชในระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) หรือมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โครงการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการจำหน่ายผลผลิต เช่น การจำหน่ายผลผลิตในระบบออนไลน์ ตลอดจนโครงการจัดตั้งกลุ่มเพื่อจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรในชุมชน

4. จากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า การเข้าร่วมงานประเพณีของหมู่บ้านหรือชุมชนมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่มีจำนวนครั้งในการเข้าร่วมงานประเพณีของหมู่บ้านหรือชุมชนมากขึ้นจะมีความคาดหวังต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากขึ้น ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการศึกษาประเพณีหรือกิจกรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น การทำบุญข้าวใหม่ การสืบทอดแม่บ้าน เพื่อที่จะนำโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เข้ามาสอดคล้องหรือถ่ายทอดความรู้และประชาสัมพันธ์ให้แก่เกษตรกรได้รับทราบ เพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้นำชุมชนและเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ที่อนุเคราะห์ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการสำรวจพื้นที่ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่และนักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่สนับสนุนการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

Department of Agriculture Extension. 2016.

The Department of Agriculture Extension Strategy. Bangkok: Planning Division, Department of Agriculture Extension. 24 p. [in Thai].

Kongtrakultae, M. 2009. **The Developmental Path of Thai Agricultural Extension.** Bangkok: Siam Aksorn Publishing. 126 p. [in Thai].

Ministry of Agriculture and Cooperatives. 2016. **Agricultural Development Plan during the Twelfth National Economic and Social Development Plan (2017-2021).** Bangkok: Ministry of Agriculture and Cooperatives. 66 p. [in Thai].

Pangthaisong, N. and C. Wongsamun. 2017. Expectations towards extension on native chicken production and marketing of farmers in Khon Kaen province. **Khon Kaen Agriculture Journal** 45(suppl.1): 1503-1508. [in Thai].

- Phengsawat, W. 2010. **Applied Statistics for Social Science Research**. Bangkok: Suveeriyasarn. 428 p. [in Thai].
- Prasitrathasint, S. 2002. **Applications of Statistical Methods in Research**. Bangkok: Fueang Fa Printing House. 352 p. [in Thai].
- Saengduangdee, S. 2013. Communication factors affecting adoption and supporting demand of non-chemical agriculture of farmers in Lamphaya sub-district, Amphoe Banglen, Nakhon Pathom province. **Journal of Communication Art Review**. 16(2): 57-59. [in Thai].
- Sripua, N. and P. Prapatigul. 2017. Needs for extension of beef cattle farmers in Mahasarakham province. **Pawarun Agriculture Journal** 14(1): 104-112. [in Thai].
- Suwatthi, P. 1998. Principles of Statistics. **NIDA Development Journal**. 38(3): 103-130. [in Thai].
- Yamane, T. 1973. **Statistics: An Introductory Analysis 3rd**. New york: Harper and Row Publication. 1130 p.